

זוהי הגרסה הבלתי ערוכה של מאמר עבור הספר :

Chris Greig and Wayne Martino, eds, Canadian Men and Masculinities,
Toronto: Canadian Scholars' Press/Women's Press, 2012.

טיוטה זו, אין להעתיקה, לשכפלה או להפיצה בשום דרך ללא אשור בכתב מאת מייקל קאופמן.

היום בו תנועת "סרט לבן" שנתה את כללי המשחק: **כיוון חדש בפעולה לדרבון גברים ונערים**

מייקל קאופמן, ד"ר Michael Kaufman, Ph.D.

זכויות : מייקל קאופמן, 2011

www.michaelkaufman.com

טוויטר: GenderEQ@

[www.michaelkaufman.com/facebook](https://www.facebook.com/michaelkaufman)

מוקדש לג'ק לייטון, חבר, מייסד-משותף של תנועת סרט לבן, מנהיג פוליטי והשראה לקנדיים כה רבים.
1950-2011

לפני מספר שנים, הבטתי דרך חלונה של גלריה לאמנות. אני זוכר היכן, אך העיר היתה קוסמופוליטית דיה ועשירה דיה כך שהגלריה מכרה ציורים של קנדינסקי, צייר האבסטרקט הגדול. עד אותו לילה, הקנבסים הלעתיים-כאוטיים שלו מעולם לא היו חביבים בעיני, אך באותו לילה, ראיתי אותם באורח שונה. חשבתי עד כמה מדהים היה אותו אדם: לא רק שהוא יצר משהו שונה טוטלית מכל מה שקדם לו; אלא שהוא בוודאות ראה את העולם בדרך חדשה לגמרי. הוא היה מהפכן חזותי אמיתי. עד רגע זה, על כל פנים, היתה בעיני דרך הסתכלותו מאד רגילה, והבנתי שיתכן שזה כך משום שמרגע שהושג היקום האומנותי שהוא סייע לבנות מחדש, העולם חיש מהר תפס יקום זה כמובן מאליו.

שנוי הינו כזה – באמנות, במדע או בפוליטיקה. ברגע שקיימת מוסכמה וברגע ש'מציאות' חדשה זו נוצרה, עד מהרה קשה לזכור, וקשה אף לדמיין, שפעם חשבנו אחרת.

הייתי רוצה לדבר על מה שהיו, לדעתי, שש פריצות הדרך של תנועת "סרט לבן" (White Ribbon), כלומר, כיצד סייענו להכניס שנויים שבקושי מיישגו מפקפק בהם עתה. ששת השינויים הם:

- (1) החלטה שנוכל לעצב קמפיין-המונים חינוכי שיהפוך את הנושא למיינסטרימי עבור גברים;
- (2) התמקדות בשתיקת גברים ובאלו שאינם נוקטים באלימות;
- (3) איחוד על-פני מלוא המרחב החברתי והפוליטי תחת "אוהל גדול";
- (4) יותר מחינוך בלבד: להאמין שגברים יכולים, וגם יפעלו;
- (5) הדגשת החשיבות של מנהיגות של גברים;
- (6) בניית עצמנו כקמפיין מבוזר שמארגן את הקהילה, המבוסס על אמונה שאנשים יודעים הכי טוב איך להגיע לאנשים בקהילותיהם, בתי-הספר שלהם ומקומות העבודה שלהם.

ואפילו אם אף אחד מאתנו אינו מתקרב לגאונות או האומץ האינטלקטואלי של קנדינסקי, אני מאד מאמין שאלו היו פריצות-דרך ששינו את כללי משחק.

I

תנועת הנשים, גברים, ועבודה להפסקת אלימות גברים כנגד נשים לפני 1991

כדי להעריך את השנוי הרעיוני והארגוני המיוצג על-ידי "סרט לבן", הבה נתחיל בהתבוננות בִּנוף שלפני 1991.

לאילו שאינם מכירים את תנועת "סרט לבן", זהו קמפיין חינוך והעלאת מודעות הממוקד בהנעת גברים ונערים לחשוב על גישותיהם-הם והתנהגותם, ולדבר עם גברים אחרים כדי לאתגר את כל הצורות של אלימות גברית נגד נשים. התנועה נוסדה בקנדה ב-1991, והתפשטה ליותר מ-60 מדינות.

הנוף ב-1991

בשנה בה החלנו את תנועת "סרט לבן", הפעילות להפסקת ה-VAW (ראשי תיבות של violence against women = אלימות נגד נשים) של גברים, נראתה די כדלקמן:

1. נשים אקטיביסטיות -- אלו הפועלות במקלטים, מרכזי משבר וקווי חירום; אלו שלוחמות למען שינוי חוקי; אלו המלמדות הגנה עצמית לנשים, אלו הפועלות כמחנכות ומארגנות מאבק למען שינוי חברתי, אלו המתמקדות בלמידות ומחקר – עמדו די לבדן. בדידותן לא נבעה דווקא מהעובדה שהן יצגו רק חצי מהאוכלוסייה. היא נבעה בעיקר מהמונופול הגברי המתמשך, במוסדות של עוצמה חברתית, כלכלית, דתית ותרבותית. קולות ביקורתיים ומלאי תובנות של נשים "זכו" לדחיקה לשוליים, התעלמות וזלזול בפרוודורי הממשלות, מעל בימות הטפה בכנסיות, ברדיו, בטלוויזיה, באוניברסיטאות, בחדרי הישיבות, במשרדי המנהלים ובמשרדי האגודים המקצועיים.
2. למרות בידוד זה ולמרות משאבים דלים, התנועה למען הפסקת אלימות נגד נשים קצרה הישגים ברחבי העולם. כנגד כל הסיכויים, מדינות כמו קנדה, ארה"ב ובריטניה נהנו מרשתות פעילות של מקלטים לנשים ומרכזי משבר. החוקים במדינות רבות החלו להשתנות. במספר קטן של מדינות, היה דיון חוצה-חברה על דיכוי מיני. צורות של התנהגות מעליבה, שלא התייחסו אליהן ולא תהו לגבן במשך זמן רב מדי, החלו להיות נושאים לדיון. לאומץ של נשים בודדות ולחוזק של תנועת הנשים, היתה השפעה.
3. אף בתקופה בה נשים השיגו הישגים יוצאים מן הכלל, רוב רובם של הגברים העלימו עין לנוכח מגוון של נושאים הקשורים לאלימות נגד נשים. למרות שכמה מהם היו גברים שהשתמשו באלימות ביחסיהם עם נשים, הרוב מעולם לא נהג כך ולא ינהג¹. אך השתיקה הכמעט מוחלטת של גברים שלא נקטו באלימות,

¹ אני יוצר פה הבחנה לא מדויקת בין התנהגויות אשר יוצרות אלימות ובין אלו אשר אינן שוויוניות, ואשר עד נקודה מסוימת מהוות שתלטנות ושליטה. אכן, בנקודה מסוימת, התנהגות של "שתלטנות ושליטה" היא צורה של אלימות בין אישית – וברור שאין גבול שבו מסתיימת התנהגות שהיא "רק" לא-שוויונית ושתלטנית, ומתחילה אלימות רגשית. בנוסף, כמובן, כל התנהגות בין-אישית המבוססת על צורות של היררכיה ושליטה ומחזקת אותן, הינה גם מזלזלת וגם מקטינה את האדם והורסת מערכות-יחסים בריאות. כך שהבחנה זו אינה נעשית על-מנת להקל ראש בדפוסים "נורמליים" במערכת-יחסים שבה לקולו של גבר, לרעיונותיו, דעותיו והחלטותיו אפשר שתהיה עוצמה גדולה יותר מאשר של אישה, אלא פשוט כדי לומר שאין עלינו לסמן כל צורת היררכיה ואי-שוויון בתור אלימות. אם נעשה כך, הדבר יקטין למינימום את ההשפעה של ואת הפחד מהתעללות רגשית או פיזית. לפיכך, כשאני אומר שרוב הגברים, ברובן של החברות האנושיות, אם לא בכולן, אינם משתמשים באלימות ביחסים

היתה תוצאה של בורות לגבי ההיקף של הבעיה (כלומר, הנחה שאלימות היתה קיימת רק במידה מועטה בלבד), אמונה שאלימות היא פשוט ביש מזל, רעיונות מעוותים אודות היכן נמצאת האשמה באלימות ("היא בטח רצתה את זה"), או, במקרים מסוימים, תחושה שלגברים מותר להשתמש באלימות במערכות-היחסים שלהם. במילים אחרות, הקטגוריה של "גברים שותקים" היתה רחבה מאוד.

4. היה גם מיעוט של גברים שבמודע היו יותר סימפטיים למאבקי נשים (ואשר לא השתמשו באלימות ביחסיהם) אלא נקטו בגישה פסיבית. במקרה הטוב ביותר, הם בטאו תמיכה מילולית ב"מטרות נשיות" ובשוויון לנשים; הם תרמו סכומים מסוימים למטרה זו או אחרת, או היו תומכים או חברים של נשים, בני משפחה או בני-זוג. כשזה נגע לאלימות נגד נשים, הם ידעו מעט על הנושא. הם לעתים נדירות (או מעולם לא) דברו על-כך בפומבי, ולקחו יוזמה רק באופן: אלו היו ענייני נשים ולא עניינים שלהם.

5. היתה קבוצה קטנה יותר של גברים שהיו יותר בולטים בסיוע למאמצי נשים, ואשר, בכל צפון אמריקה מנו אולי אלפים בודדים. הם ראו את נושא האלימות נגד נשים כבעיה של נשים, אך גם חשבו כי גברים לסייע במאמצי נשים. הם דיברו באיגודי העבדים שלהם או בקמפוס. בתוך חברה או איגוד, הם תמכו בנשים שניסו להכניס לסדר היום את עניין ההטרדות המיניות. הם סייעו למבצעי גיוס תרומות או התנדבו לספק השגחה על הילדים במצעדי "קחי חזרה את הלילה". בקהילות מסוימות, מספר גברים סייעו בנקיון או בנייתו של מרכז לנשים.²

6. בתוך הקבוצה האחרונה הנ"ל היתה תת-קבוצה שהיתה קטנה אף יותר: מספר גברים פה ושם בארגונים פרו-פמיניסטיים זעירים, שהתקוממו כנגד האלימות, אך רוב הזמן הסתפקו בלדבר זה עם זה. לעתים, כמעט והרגשתי שאנחנו נהנים באופן סוטה מהבידוד שלנו משאר הגברים לעדות לכך שאנו שונים מן הנורמה הגברית (במקום עדות פשוטה לכך שאין לנו השפעה כלל). במקרים החמורים ביותר, ניתן היה לראות את האשמה הקולקטיבית מטפפת ממצחם של כמה פעילים: למשל, קבוצה פרו-פמיניסטית בארה"ב הפיצה כפתור נבזי שעליו נכתב "גברים אונסים" – הכללה מוגזמת, בלשון המעטה. מלבד מאמצים מזדמנים קטנים (הפקת עלונים מסוימים, כתיבת מכתב חריג למערכת העיתון) לא עשינו רבות מעבר למעגלים הזעירים שלנו. התכוונו לטוב, אך לא היתה לנו כל השפעה.

ארגוני נשים ומעורבות גברים

באותה תקופה, ארגוני נשים הגיבו באמביוולנטיות לרעיון של שילוב גברים במאבק להפסקת אלימות כלפי נשים.

ראשית, היתה מידה גדולה של ספקנות: שמונת אלפים שנות פטריארכיה לא בדיוק לימדו נשים שניתן לסמוך על גברים שיהוו בני ברית בתהליך השינוי. לא היתה אף קבוצה משמעותית של גברים שהוכיחה רצינות ומחויבות לפעול לסיום אלימות כלפי נשים (למרות שגברים לקחו חלק בהיסטוריה של מאבקים לזכויות נשים, קולות אלו היו מיעוט קטן, ולא נשמעו כמעט בהקשר של אלימות גברים. יתרה מזאת, עד

שלהם, אני בהחלט לא אומר שרוב הגברים נמצאים ביחסים מגדריים שהם הוגנים, מכבדים ושוויוניים. כמו-כן, איני מספק תירוץ או מפחית בחשיבותה של ההשפעה של מערכות-יחסים בלתי שוויוניות אלה.

² לדוגמה, באמצע שנות ה-80 של המאה הקודמת, שחקן הבייסבול ג'סי בארפילד מקבוצת "טורונטו בלו ג'ייז" התנדב באופן פרטי לעזור לצבוע את ה-"אינטרוול האוס", המקלט לנשים הראשון בקנדה.

עליית הגל החדש של הפמיניזם בסוף שנות ה-60, התרומה הגברית המוקדמת נשכחה [Kimmel and Mosmiller, 1992]. בפשטות, לרוב האקטיביסטיות לא היתה סיבה לדמיון שגברים יצטרפו למאבקן.

היה גם החשד (מודע ולא מודע) שאם גברים יהיו מעורבים, הם ינסו להשתלט על הארגונים הפועלים נגד אלימות. זה היה עשוי לקרות לא רק בכוונה, אלא גם בגלל המונופול של גברים על השיח הציבורי – כלומר, לקולם של גברים ניתן משקל גדול יותר. היה חשש שזה יקרה גם בגלל שגברים לא למדו להקשיב ולא ישתפו פעולה עם נשים.

במקרים מסוימים הרעיון לשתף פעולה עם גברים נתקל בעוינות ממש. בחלק מהמקרים זה נבע מכך שבין הפעילות היו נשים שסבלו מהתעללות מידיהם של גברים ולא היה להן שום רצון לשים את עצמן במצב בו הן חייבות לחלוק מרחב עם גברים. במקרים רבים, נשים שעבדו בארגונים אלו פגשו את הצדדים הרעים ביותר של גברים בכל יום (למשל, כיועצות במקלטים לנשים מוכות או במוקדי סיוע לנפגעות אונס) ולהן פשוט היה מעט מאוד אמון בגברים.

ברוב המקרים, נשים העריכו את הקיום של מרחבים מוגנים בהם, בפעם הראשונה מזה אלפי שנים, הן יכלו להיות מאוטונומיה מלאה, להשמיע בקול את דאגותיהן ורעיונותיהן, ולשלוט על סביבתן באופן מלא. יתר על כן, בנוגע למקלטים ולמרכזי סיוע, היתה תפיסה חזקה שאלו צריכים להיות סביבות נשיות בלבד.

ובחלק מהמקרים, העוינות נבעה מאמונה שאלימות גברית היא אלימות זכרית: כלומר, שהאלימות היא בסופו של דבר תופעה ביולוגית. (סוזן בראונמילר פתחה את ספרה פורץ הדרך נגד רצוננו: גברים, נשים ואונס, בקביעה: "לפי צו אנטומי – מבנה איברי המין ממנו לא ניתן לברוח – הזכר האנושי הוא טורף טבעי, והנקבה האנושית היא הטרף הטבעי שלו." [בראונמילר 1976] דבר שאי אפשר לברוח ממנו, כלומר הינו בלתי נמנע. לכן, אם תפיסה זו נכונה, זאת אומרת שאלימות בין-אישית היא תכונה זכרית, ולכן בסופו של דבר אין לסמוך על אף זכר בתור בעל ברית. ואפילו אם גבר כזה או אחר יוכל להתגבר על הצו הביולוגי, יהיה זה טיפשי לחשוב שרוב הגברים יוכלו לחיות חיים ללא אלימות, גם אם היה ראוי שיעשו זאת).

כל זה היתרגם לביטול האפשרות לשילוב גברים, ספקנות לגבי האם זהו בכלל רעיון טוב, ובמקרים מסוימים אפילו עוינות כלפי האפשרות (היו, כמובן נשים שחשבו אחרת, אך אני מתייחס כאן למצב הכללי).

אינני רוצה שזה ישמע כמו האשמת נשים בכך שגברים לא היו מעורבים, אז הרשו לי להיות מפורש: היו אולי סיבות מדוע נשים אקטיביסטיות לא עודדו או קיבלו בשמחה מעורבות של גברים. חלק מהסיבות היו אולי יותר מוצדקות מאחרות, חלק היו אולי קצרות-רואי, אחת מהן היתה אולי אפילו סקסיסטית ומקוממת (שאלימות היא עובדה אנטומית), אך זו היתה התקופה ההיסטורית בה היינו. לתנועות חברתיות (כולל הגל השני של הפמיניזם) יש את מסלול ההתקדמות שלהן, יש את ההטיות ואת השיפוטיות שלהן. זו לא צריכה להיות הפתעה גדולה שתנועות הנשים לא היו מקום פתוח ומזמין עבור גברים.

ועם כל הנאמר לעיל, ההדרה של גברים מהמאבקים נגד אלימות גברים כלפי נשים היתה בראש ובראשונה הדרה עצמית של גברים.

אני רוצה להיות מפורש בעוד דבר. למרות שאני חושב שמעורבות גברים קריטית במאמץ להפסקת אלימות, זה לא בגלל שאני חושב שגברים צריכים לבוא ו-להציל את המצב. כמו-כן, בחיים לא אטיל ספק בזכות (ובחשיבות) לאוטונומיות של תנועות נשים – וגם לו הייתי מטיל לספק, למי אכפת! בוודאי לא לנשים אקטיביסטיות. אני אף פעם לא אצא מנקודת הנחה שמרחבים נשיים וארגוני נשים צריכים להיות פתוחים בפני גברים (למרות שהן בהחלט יכולות לבחור לפתוח את הדלתות, ולדעתי יש לשתף גברים ובנים

במאבק). לא הייתי אומר שנשים אינן שלמות ללא גברים, אבל אני כן אטען שהמאבק להפסקת אלימות גברים כלפי נשים לא יהיה שלם ללא שילובם של גברים ובנים.³

השיח על גברים

באותה תקופה, היתה משוואה כמעט בלתי מעורערת בין ענייני מגדר לנשים. כלומר, השיח המגדרי היה שיח על נשים – המהוות, כמובן, רק חצי מהמשוואה המגדרית. למרות שאני מפשט, גברים כמגדר היה נושא שולי בלימודי נשים ובאקטיביזם נשי, והיה כמעט לא קיים מחוץ לחוגים אלו.

העיסוק בזהות גברית היה עדיין מאוד מוגבל. למען האמת, בתקופה זו היה ניתן עדיין להכיר את כל הגברים והנשים בעולם – לפחות אלו הדוברים אותה שפה – שחקרו או כתבו על גברים וזהות גברית.

בינתיים, התובנה כי קיים מגוון של סוגי גבריות שונים רק החלה לפרוץ (למרות שהמגוון תמיד היה קיים).⁴ כתוצאה מכך, נטו להתייחס ל-“גברים” כאל קבוצה הומוגנית – נקודת מוצא שהזינה פרשנויות מהותניות או ביולוגיסטיות של אלימות. לא היתה הכרה רחבה למה שאני כיניתי בשנות ה-80 “חוויות הכוח הסותרות של גברים” – קרי, איך יש לנו, מצד אחד, מבנה חברתי בו לגברים ניתן החלק הארי בכוח ובפריווילגיות, ומצד שני, איך חוויותם האישיות של גברים שופעת תחושות של אי-שקט, זרות, חוסר שביעות רצון, וניתוק רגשי כלפי אחרים. במילים אחרות, הדרכים בהן בנינו את כוחם של הגברים, על-אף שהן מובילות לפריווילגיות ותגמולים ביחס לנשים, מובילות לפתולוגיה שלמה העומדת בבסיס דברים כגון שיעור ההתאבדויות ומקרי המוות מתאונות, ומהווה את אחת הסיבות לאלימות של גברים נגד נשים ונגד גברים אחרים. יתר על כן, סוגי חוויות הכוח אינן אחידות, ותלויות לא רק בבעלות על צורות הגמוניות של גבריות, אלא על היררכיות מגדריות מורכבות מרגע שאנו לוקחים בחשבון גם גזע, נטייה מינית, מעמד כלכלי, דת, וכיוצא בזאת (קאופמן 1987, קאופמן 1999).

אילו סוגים של התארגנויות גברים היו קיימים לפני 1991?

כאשר היו ניסיונות לארגן מסגרות לקידום שוויון בין המינים ו/או לפעול לאתגר ולשנות את התפיסות הגבריות הדומיננטיות שלנו, ניסיונות אלו היו במספר צורות ובקנה מידה קטן.

- במהלך שנות ה-80 היו בקנדה, בארה”ב ומעבר להן מספר רב של קבוצות תמיכה לגברים. אלו קידמו דיונים הדומים לקבוצות הנשיות להעלאת של שנות ה-70. בחלק הדגש היה על ייעוץ עמיתים, חלק דנו בנושאים מסוימים, וחלק פשוט היוו מרחב בטוח בו גברים יכלו, לראשונה, לנהל שיחות אינטימיות ודיסקרטיות בינם לבין עצמם.
- כמו כן, היו התארגנויות, שחלקן התמקדו בפעולה חברתית. למשל, באונטריו, קנדה, היתה קבוצה בשם Men’s Network for Change והיו כנסי גברים, אשר החלו בקינגסטון ונערכו לאחר מכן במקומות אחרים. בארה”ב היה את הארגון National Organization of Men Against Sexism שגם קיים כנסיים. היו התארגנויות מקומיות ואיזוריות בקהילות רבות.
- אחת לכמה זמן גברים ניהלו קמפיינים לטווח קצר כתמיכה בנושאים פמיניסטים שונים. אלו היו לרוב מאמצים קטנים ומקומיים.

³ כתבתי במקום אחר על החשיבות בשילוב גברים ובנים, והתייחסתי לחששות בנוגע לכך. ראו, למשל, קאופמן, 2003.

⁴ הספר Masculinities מאת R.W. McConnell, אשר יצא בשנת 1995, היה הפרסום הראשון בו תובנה זו נוסחה.

אני רוצה להזכיר קמפיין קצר אחד, כיוון שמבחינת הגישה הוא היה כמבשר לקמפיין "סרט לבן". בקיץ של שנת 1989 גורד קליבלנד ואנוכי השקנו את הקמפיין Men for Women's Choice ("גברים למען חופש בחירה לנשים") שאיגדה קבוצה קטנה של גברים בקנדה שרצו להשמיע קול גברי ברור בעד חופש בחירה (pro-choice – הערת המתרגם: הכוונה היא חופש בחירה בנוגע להפלות). עשינו צעד חדשני: לאחר שכתבנו הצהרת כוונות פנינו לקבוצה מגוונת של גברים ידועים בתחומי התרבות, הדת, העסקים והפוליטיקה, וביקשנו מהם לחתום על ההצהרה. זה הגיע לכותרות הראשיות.

מבחינתי, זה היה קו פרשת המים. הבנתי שנוכל לצאת מהגטו הקטן של גברים שזיהו את עצמם כפמיניסטים ולחבר גברים שייצגו את רוב הגברים בקנדה.⁵

המצב הקנדי הייחודי

גורם אחד שאפשר את הקמת תנועת "סרט לבן" היה ההשפעה האדירה של תנועת הנשים בקנדה. אני לא חושב שבאותו זמן היתה מדינה אחרת בה לפמיניזם היתה השפעה כל-כך רחבה ומרכזית. אתן שתי דוגמאות: א) רוב רובם של הקנדים האמינו בזכותה של האישה להחליט האם לבצע הפלה. ב) איגודים מקצועיים הלכו ונהיו יותר ויותר אקטיביים בנושא, ודחפו לתשלום שוויוני ושוויון במקומות העבודה.

עם זאת, הגורם הכי משמעותי שעמד ברקע השקת קמפיין "סרט לבן" היה רצח 14 הנשים ב-Ecole Polytechnic במונטריאול בשישי בדצמבר, 1991. אירוע זה הסעיר את המדינה כולה והצית דיון נרחב על אלימות גברים כנגד נשים. במשך חודשים, התקשורת העניקה תשומת לב חסרת תקדים לנושאים אלו. כעבור שנתיים, בית הנבחרים קבע את ה-6 בדצמבר בלוח השנה הלאומי כיום המוקדש לזיכרון ופעולה נגד אלימות נגד נשים.

אך למרות שכעת גברים רבים יותר היו מודעים לממדי הבעיה, כשזה הגיע לתגובה ציבורית, או להבנה שעליהם להשמיע את קולם, נותרה בעודה השאלה: איפה הגברים?

II

המסגרת החדשה של "סרט לבן"

בשלהי קיץ 1991 שתי נשים הציבו את אותה השאלה – איפה הגברים? – בפני שלושה גברים בטורונטו, קנדה. מהר מאוד שלושתנו – ג'ק לייטון, רון שלוסר ואנוכי – השקענו את עצמנו בניסיון לענות על השאלה הזו. עד אמצע הסתיו, חשבנו שיש לנו תשובה. בסוף נובמבר, השקנו את קמפיין "סרט לבן" יחד עם עוד כמה גברים בטורונטו ובשיתוף קבוצות קטנות באוטווה, לונדון, מונטריאול וקינגסטון. (נספח ב' מכיל תיאור קצר של שלבי ההתפתחות והימים הראשונים של תנועת "סרט לבן").

⁵ לכל מי שעשוי להטיל ספק בתפקידה של מוזיקה ותרבות בשינוי חברתי, הנה סיפור קטן: גורד ואני החלטנו להקים את "גברים למען חופש בחירה לנשים" (MFWC) בשנת 1989 בעודנו עומדים בחניון אחרי קונצרט של פיט סיגר וארלו גוטרי – הראשון המוזיקאי הגדול ופעיל לשעבר בתנועות הפועלים, זכויות האזרח ותנועות נגד המלחמה, והשני מוזיקאי מוכר מבחינת מחויבותו החברתית מתחילת שנות השבעים. בחדשות אז דובר על מקרה של גבר שניסה למנוע מחברתו לבצע הפלה. קיבלנו השראה מהקונצרט ודיברנו בצורה עגומה על ימינו האקטיביסטיים יותר בתנועות הסטודנטים והתנועות נגד המלחמה, ואז משום מקום הגענו לרעיון לעודד גברים לדבר כגברים בעד זכות הנשים לבחירה. בלי זה, לא היה שום MFWC וסביר להניח שלא היה "סרט לבן".

הקמפיין ההתחלתי, ובייחוד השנה הראשונה להתהוותו, כללו חמש פריצות דרך בשילוב גברים ונערים לא רק במאמץ לשים סוף לאלימות של גברים נגד נשים, אלא גם בשינוי התפיסות וההתנהגויות שלהם במגוון של נושאי מגדר.

אני מאמין שלמסגרת זו יש השלכות להתארגנויות פוליטיות וחברתיות במגוון רחב של נושאים. הבה נתבונן בחמשת פריצות דרך אלו בפירוט:

(1) מסע הסברה נרחב להפוך את הנושא למיינסטרים עבור גברים

כאשר ג'יק ורון פנו אלי, הם דימו בנפשם שחזור של הקמפיין "גברים למען זכות בחירה לנשים" (ראה לעיל), שהיה קצר וצנוע אך מוצלח בדרכו. אך אני חשתי שבמקום פלטפורמה בה מספר מצומצם של גברים טובים יוכלו להשמיע את קולם, אנו צריכים למצוא דרך לתת ביטוי לרובות ומיליוני הגברים שלצדנו. הנימוקים שלי עוצבו על-ידי הדאגה שלי משוליות תנועת הגברים הפרו-פמיניסטית. הושפעתי, בין השאר, מספר חכם בשם "חוסר ישע עודף" (תרגום חופשי מ-Lerner 1986) [Surplus Powerlessness] מאת מייקל לרנר, בו לרנר טען שהשמאל החדש של שנות ה-60 וה-70 פעל באופן לא מודע כדי להפוך את עצמו לשולי. בכך שיקפנו את החוויה של מעמד הפועלים ושל השוליים החברתיים איתם לרנר עבד כעובד סוציאלי. נכון, הוא אמר, לקבוצות רבות יש חוויה של חוסר ישע בחברה זו. אך תחושת קוצר היד שלהם היתה גדולה בהרבה מחוסר הישע האמיתי שלהן – מכאן הביטוי "חוסר ישע עודף", תחושה שיש לך פחות יכולת לשנות את המציאות ממה שיש לך בפועל. זה חלק מכל סוג של דיכוי, מעמדי, גזעי או אחר.

באקסטרפולציה לשמאל החדש, יכולנו לומר: כן, אנו פריווילגים באופן כללי וכן מלאי התלהבות, יצירתיים, ומסורים. אבל, למרות שמטרתנו היתה לשנות את העולם, התענגנו על היותנו שונים, והתענגנו על היותנו מיעוט. בינתיים, מה עשו השמרנים מתחילת שנות ה-70? בארה"ב, למשל, בזמן שהציבור היה ברובו ליברלי, בזמן שהציבור מיתג את המלחמה בווייטנאם בפרט, ואת ההנהגה הכלכלית והפוליטית האמריקנית בכלל, כבלתי מוסריים, השמרנים באו והודיעו שהם "הרוב המוסרי". בבת אחת, לא רק שהם סימנו את עצמם כבעלי יתרון מוסרי (ועד היום, 40 שנה מאוחר יותר, כשאומרים שמישהו מצביע על בסיס "ערכים" מתכוונים לכך שהוא נמצא באגף הימני של המפלגה הרפובליקנית) הם גם הכריזו על עצמם (שלא בצדק, בתחילה) שהם הרוב. ולאחר שהם הכריזו על עצמם כרוב, הם יצאו להיפך לרוב – אותו הדבר שהשמאל החדש פחד להפוך אליו, כיון שעבורנו הרוב היה מזוהה עם מי שלא אהבנו ולא רצינו להידמות לו (אני כמובן מפשט).

הניתוח הזה תפס אותי חזק. הרגשתי שאם אנו חושבים שגברים צריכים להירתם לרעיון של שוויון מגדרי, אם אנו חושבים שאף גבר לא יכול להשתמש באלימות גופנית, מינית ורגשית ביחסים ושגברים צריכים לצאת נגד אלימות כזו, אז האם אין אלו ערכים שאנו רוצים שכל הגברים יאמצו? האם לא מוטלת עלינו החובה להגיע מעבר לאותם גברים מועטים שהגדירו את עצמם כפרו-פמיניסטים?

במילים אחרות, הרגשתי שאלו צריכים להיות נושאים מרכזיים בשיח הגברי. הם לא צריכים להיות שוליים או מיועדים אך ורק לפמיניסטים מדופלמים.

כשהעליתי את הרעיון לקמפיין בו יוכלו ליטול חלק גברים רבים, קמפיין שגברים ייקחו איתם חזרה הביתה לקהילות שלהם, הרגשתי שאל לנו לפחד מקמפיין המונים מיינסטרימי גם אם זה אומר שלא נוכל להיות "טהורים" ונצטרך לקבל בברכה כבני ברית קשת של גברים עמם אנו לא רואים עין בעין בנושאים רבים.

(2) התמקדות בשתיקת גברים ובלא אלימים

זה מה שידענו: רוב הגברים בקנדה, כמו ברוב (אם לא כל) המדינות בעולם, לא נהגו באלימות ביחסיהם. הם מעולם לא תקפו מינית או היכו את בת זוגם.

אבל מכאן שתי נקודות דרשו התייחסות.

ראשית, מיעוט לא מבוטל נהג כך לפחות פעם אחת, ומיעוט קטן יותר נהג כך באופן סדיר, פחות או יותר.

שנית, הרוב של הגברים שלא נהג כך נותר שקט. אנו טענו שהשתיקה הזו אפשרה לגברים מסוימים לנהוג באלימות ביחסים שלהם. בסופו של דבר, גברים מגדירים מהי גבריות עבור גברים אחרים. ילדים ונערים שעדים לאלימות מצד אביהם הם בעלי סיכוי גבוה יותר להיות אלימים בעצמם. אם גברים בעמדות כוח פוליטיות לא משמיעים את קולם ולא מקדמים חקיקה, אם גברים בעמדות הנהגה רוחנית לא מאתגרים את המוסריות של גברים אלימים, אם גברים בעלי השפעה במערכת המשפט לא נוקטים יד קשה כנגד אלימות, ואם גברים בעלי מנהיגות טבעית בחדר ההלבשה, בחצר, במקום העבודה, או בבר נותרים שקטים אזי כולנו מאפשרים לאלימות להימשך.

ידענו שיהיה קשה להגיע למיעוט שכן נוהג באלימות. אבל חשנו גם שאנו יכולים להגיע אל הרוב השקט. הנחנו שיש המוני גברים שמתנגדים לאלימות כלפי נשים אבל לא הבינו כמה התופעה נפוצה, האמינו במיתוס שזה לא מעניינם, חשבו שזה נושא של נשים, או שלא ידעו כמה נשים שהם מכירים מושפעות מהאלימות הזו.

מצד שני, הרגשנו שההשפעה המשולבת של הטבח במונטריאול ב-1991 ושנים של עבודה על-ידי ארגוני נשים יצרו הכרה בכך שלקנדה אכן יש בעיה של אלימות גברים כלפי נשים. ועדיין, אפילו בין אלו שהיו מודעים ומודאגים, לא היה ערוץ שבו יוכלו להביע את הכעס ואת הדאגה שלהם.

לתחושת, גברים אלו – לא רק אלו שכבר היו מוטרדים אלא גם הרבים יותר שלא נהגו באלימות אך לא הבינו כמה היא נפוצה ולא חשבו שהם צריכים לדבר על הנושא – היו המפתח לשינוי. גברים אלו עשויים היו להיות עבורנו מעין חגורת הפצה שתעביר את המסר שלנו הלאה לגברים אחרים: אלה שנמצאים בעמדות כוח, וגם גברים ונערים במשפחותיהם, במקומות העבודה שלהם, בבתי הספר שלהם, ובקהילות שלהם. הם יוכלו להגיע לגברים אחרים עם המסר שזוהי האחריות של כולנו לשים סוף לאלימות כלפי נשים. בפרט, הם עשויים להגיע לגברים שנוהגים או עשויים לנהוג באלימות במערכות היחסים שלהם.

וכך החלטנו להפוך את זה למוקד המאמצים שלנו, כפי שניתן לראות בכותרות ההצהרה המכוננת שלנו מה-26 בנובמבר 1991: "שוברים את שתיקת הגברים כדי לשים סוף לאלימות גברים".

זו היתה ועודנה נקודת מוצא חשובה עבור תנועת "סרט לבן". רבים מהקמפיינים נגד אלימות כלפי נשים שאני רואה ברחבי העולם ממקדים את המסר שלהם בגברים שנוהגים באלימות. פרסומת טיפוסית בטלוויזיה או בעיתונות מציגה פעולה אלימה כלשהי ומסר כלפי מי שנוהג כך שזה רע. חלק מהפרסומת הללו עשויות היטב, ואני מאמין שיש מקום לגישה כזו. אך השימוש הבלעדי בגישה הזו אינו מתכון להצלחה. גברים רבים שנוהגים באלימות לא יקשיבו למסר, אחרים הנוהגים באלימות רגשית או בצורות שליטה אחרות לא יראו את הקשר בין מה שהם עושים לבין אלימות פיזית שעשויה להיות מתוארת במודעות כאלו. אבל, יותר מכל, הגישה הזו מחמיצה את רובם של הגברים, אשר להם עשויה להיות השפעה אדירה על הגברים האלימים.

3) יצירת מחנה מאוחד לרוחב הקשת החברתית-פוליטית תחת "אוהל גדול"

מהרגע הראשון היה לנו חשוב להגיע לגברים מכל הקשת הפוליטית והחברתית. מבין החותמים על ההצהרה המכוננת שלנו היו גם אנשי עסקים מובילים וגם מובילי איגודים מקצועיים, למשל, והיו פוליטיקאים מכמה מפלגות שונות: הקפדנו שתנועת סרט לבן תהיה א-מפלגתית.⁶

(עלי לציין שרק כעבור כעשור אנחנו ואחרים התחלנו להשתמש בביטוי "אוהל גדול" – ביטוי שמסמל יצירת מרחב רחב שיקבל לתוכו כמעט כל אחד. אך אני אשתמש בביטוי הזה כאן כי הוא שימושי ומסכם יפה את הגישה שלנו. זהו גם אחד המושגים המקובלים היום ברבים מהארגונים הפועלים לשים סוף לאליונות גברים ולקידום שוויון מגדרי. לדוגמא, כיום אף אחד לא יחשוב שמאמצים להביא לכך שגברים ישאו באופן שוויוני יותר בתפקידים הוריים ידברו אך ורק לגברים בעלי השקפת עולם חברתית "פרוגרסיבית". ככל שאני זוכר מסגרת מסוג זה לא היתה קיימת ב-1991).⁷

גישת "האוהל הגדול" היתה בחלקה מסקנה לוגית מתבקשת מההחלטה לייצר קמפיין מיינסטרימי: הרי בסופו של דבר המיינסטרים היו מגוון מבחינה חברתית ופוליטית.

גישה זו היתה גם כתוצאה מהאתגר המעשי, איך ליצור קמפיין שיגיע לכל חלקי החברה. ביקשנו את תמיכתם של אנשי עסקים, פוליטיקאים ומנהיגים חברתיים, על אף שאנו שהובלנו את "סרט לבן" אולי התנגדנו לעמדותיהם בשורה של נושאים פוליטיים, חברתיים, וכלכליים.

עם זאת, לא חשבנו הרבה על ההמשך הטבעי של הגישה הזאת, אם כי גם זה הגיע מהר מאוד. יום אחד, אם אינני טועה באוקטובר או נובמבר 1992, כשהרצנו את הקמפיין הציבורי השני שלנו, ישבתי במשרדנו וגזרתי אלפי סרטים לבנים יחד עם מתנדב שטרם פגשתי. הוא ידע שאני אחד ממובילי הקמפיין ואמר לי: "תנועת 'סרט לבן' צריכה להשמיע דעה ברורה בנושא הפלות". שאלתי אותו למה הוא מתכוון. הוא אמר שזהו בברור נושא הנוגע לאליונות ושלקן עלינו להשמיע את קולנו. הוא הסביר לי שהוא פעיל בתנועת הזכות לחיים [הערת המתרגם: בצפון אמריקה "זכות לחיים" בהקשר הזה משמעותה התנגדות להפלות]. "זה מעניין, כי אני תמיד תמכתי בזכות לבחירה" [הזכות לבחירה – זכותן של נשים להחליט אם לעשות הפלה או לא. - המתרגם]. עבורו, זו היתה שאלה מוסרית שהתשובה אליה ברורה. עבורי, זכותה של אישה לבחור היתה מובנת מאליה וחלק בלתי נפרד מאמונותי בפמיניזם וזכויות אדם. התגובה המוסרית (עבור רבים מאתנו במחנה הפרוגרסיבי) לשמע דברים כאלו היתה לומר: "לא, כאן עובר הגבול. לא נוכל לעבוד יחד". אך אני ידעתי, שברגע שזו תהיה העמדה של תנועת "סרט לבן", אנו נאבד מיליוני קתולים ברחבי קנדה, כנסיות קתוליות וכן מערכת חינוך ציבורית שלמה של בתי ספר קתוליים, יחד עם מספר קטן יותר של פרוטסטנטים ואחרים. אנו נהיה "מיינסטרים" רק עבור המצדדים בזכות-הבחירה, אמנם רוב גדול בקנדה אך עדיין רחוק מכל מי שרצינו להגיע אליו. לכן עניתי לו בזו הלשון: "אתה ואני איננו מסכימים בנושא מוסרי וחברתי חשוב. אך האם נוכל להסכים בינוי שלאף גבר אין זכות להכות את בת-זוגו?" הוא ענה: כן. אמרתי "האם נוכל להסכים שאף אישה אינה צריכה להיות מותקפת מינית או לחיות בפחד שהיא תותקף?" הוא הסכים. הזכרתי גם הטרדה מינית, "סטוקינג", אלימות מילולית, התעללות רגשית ועוד. ואז אמרתי "אז בוא נסכים לעבוד יחד נגד כל הדברים האלה, ונסכים שלא להסכים בנושא החשוב של הפלות". הוא הסכים.

⁶ אחד מהסיפורים האהובים עלי בנוגע לגישה זו הוא על השקת תנועת "סרט לבן" בשוודיה בראשית שנות ה-90, על-ידי העיתונאי לארס נאומבורג. על אותה הבמה עמדו שלובי זרועות ראש ממשלה לשעבר מהמפלגה הסוציאל-דמוקרטית וראש ארגון ימין פוליטי, איש עסקים וראש פדרציית הלייבור, וגם, מה שמצא חן בעיני במיוחד, ראש האגודה השוודית-טורקית עומד יד ביד עם ראש האגודה השוודית-כורדית.

⁷ למעשה, באותו זמן היו חלקים בארגוני הנשים שנקטו בגישה כמעט כיתתית: פיצלו, חילקו, השמיצו והחרמו פמיניסטיות שותפות בשל השקפת עולמן במגוון של נושאים, כאילו בידוד בידוד שכזה מייצר טוהר ולא מחנאות, בזז הדדי, ושוליות גוברת.

4) לא רק חינוך: להאמין שגברים יכולים ויעזו לפעול

בתחילה לא ראינו את קמפיין "סרט לבן" כקמפיין חינוכי, למרות שהוא היה ועודנו כזה. ראינו אותו כעידוד גברים לפעול.

ההצרה המכוננת שלנו (ראה נספח א') היתה קריאה מפורשת לפעולה אישית וציבורית. בהצהרה זו, אנו:

1. קראנו לגברים לתלות סרט לבן על מכוניות, בתים ובמקום העבודה, ולענוד סרט או פס לבן על זרועם: לא רק כהבעה של אכפתיות, אלא בתור "קריאה לכל הגברים להניח את נשקם במלחמה נגד אחיותינו."
2. ביקשנו מאיגודים מקצועיים, אגודות סטודנטים, חברות וממשלות להפוך את זה לנושא בסדר עדיפות גבוה.
3. דחקנו בגופי ממשל בכל הרמות להגדיל באופן קיצוני את התקצוב למרכזי הסיוע לנפגעות אונס, למקלטים לנשים מוכות, ולתוכניות שיקום לגברים מכים.
4. קראנו לתוכניות חינוכיות מקיפות למשטרה, מערכת המשפט, מקומות עבודה ובתי ספר.
5. אמרנו שכתומכים ב"סרט לבן" אנו מתחייבים לחשוב על סקסיזם במעשים ובמילים שלנו ולקרוא תגר על הסקסיזם שמסביבנו.
6. עודדנו גברים להפיץ את ההצהרה, לתרום לארגוני נשים, או לתמוך ב"סרט לבן".

ההתחייבות לשבור את השתיקה ולחתור לפעולה הוביל לקמפיין השני שלנו ולניסוח חדש: "ענידת סרט לבן הינה התחייבות ציבורית לעולם לא לבצע, לסלוח, או לשתוק לגבי מעשה של אלימות כלפי נשים".

כלומר, המשמעות של פעילות היתה גם כאתגר לעצמנו – לא רק לשבור את השתיקה אלא גם לבחון את הדעות והמעשים שלנו – וכמו-כן, הכרה בכך שנדרשנו לנקוט צורות רבות של פעילות חברתית.

מההתחלה ראינו ב"סרט לבן" לא רק סמל, אלא זרז לדיון וחשבון נפש, התחייבות ציבורית, וקריאה לעוד פעילות משמעותית.⁸

במה המסגרת של "סרט לבן" היתה שונה ממה שקדם לה? אם הנקודה הראשונה לעיל היתה שאלימות של גברים כלפי נשים היתה צריכה להיות נושא הנמצא במיינסטרים עבור גברים, לטעמנו זה היה צריך להיות יותר מרק נושא שיש להיות מודעים לו. האמנו שנוכל להניע גברים במרכז החברתי לפעול כדי להביא סוף לאלימות של גברים כלפי נשים, בין היתר על-ידי בחינה של המעשים והאמונות שלנו עצמנו.

5) החשיבות של מנהיגות גברית

האמנו שזה היה הכרחי שגברים יתפסו עמדות הנהגה לצד נשים בפעילות להפסקת אלימות גברים כלפי נשים.

ראשית, הרשו לי לומר למה אני לא מתכוון בזה: אני לא מתכוון לכך שגברים ייקחו עמדות הנהגה מנשים או שיוכרוזו כבעלי עדיפות כלשהי כמנהיגים או כשחקנים חברתיים. במסמך קצר שכתבנו בשנתנו השנייה או השלישית, "מה כל גבר יכול לעשות כדי לסיים את האלימות כלפי נשים", הנקודה הראשונה היתה

⁸ ההצהרה המכוננת שלנו כללה את המשפט: "הסרט הלבן מסמל קריאה לכל הגברים להניח את נשקם במלחמה נגד אחיותינו." כעבור כשנה זנחנו את המשפט הזה. למרות שזהו משפט חזק, משתמע ממנו (בטעות) שכל הגברים אלימים ושכל הגברים נוטלים חלק במלחמה זו. יתר על כן, על-ידי שימוש בהאשמה קבוצתית ובאשמה קולקטיבית, אנו סתרנו את הגישה שניסינו להחיל.

”הקשיבו לנשים, למדו מנשים”. אמרנו בצורה מפורשת שנשים הינן המומחיות לגבי אלימות כלפי נשים ושהן היו ועודן המנהיגות של עבודה זו.

על כן, השתדלנו שלא לגזול מקום או משאבים מארגוני הנשים וממאמצים של נשים. למעשה, התרומות שאספנו במשך מה שקראנו ”שבוע סרט לבן” הוקדשו לתוכניות של נשים ועדיין אנו מעודדים קבוצות מקומיות של ”סרט לבן” לגייס כספים למען ארגוני נשים. במהלך שנות ה-90 המדיניות שלנו היתה לא לקבל כספים ממשלתיים מחשש שזה יוריד מהמעט שארגוני נשים מקבלים. למרות שזו לא היתה בהכרח מדיניות הגיונית (כפי שצינו כמה נשים), הכוונות היו טובות.⁹ כמו כן, בקנדה החלטנו שבשישי בדצמבר גברים ייקחו צעד אחורה ויקשיבו לקולות של נשים (באופן מעשי, בהינתן האופי המבוזר של הקמפיין, זה לא תמיד קרה). אירועי הנצחה מקומיים רבים, כמו גם בתי ספר, מקומות עבודה, ופרלמנטים פדרליים ופרובינציאליים השתמשו בסרט הלבן כסמל של אותו היום).

אנו גם ראינו חשיבות להיוועץ בארגוני נשים ואקטיביסטיות מהמעגלים שלנו.

אם כך, למה התכוונו כאשר אמרנו ”מנהיגות גברית”?

פשוט מאוד: הטענה שלנו היתה שבעוד שאלימות גברית כלפי נשים היתה בעיה של נשים, המילה השנייה בביטוי – גברית – הראתה בבירור שזו היתה גם בעיה של גברים. ולכן, גברים צריכים להצטרף לנשים לא רק ככוח עזר נלהב ובעל כוונות טובות, אלא כמנהיגים.

זה היה חשוב מסיבות רבות: כפי שצינו קודם, בגלל סקסיזם והדרך בה מגדר נבנה, גברים שומעים קולות של גברים יותר מאשר קולות של נשים. בשל סקסיזם, לקולות של גברים ניתנת יותר אמינות. עבורנו, פרוש הדבר לא היה לוותר ולומר שזה סקסיסטי עבור גברים להיות מנהיגים; אלא אמרנו שזה נותן לנו אחריות מיוחדת להיות מנהיגים (כמו גם אתגרים מסוימים הנוגעים בדרכים לקחת מנהיגות בצורה שלא תנטרל קולות של נשים או מנהיגות שלהן).

מנהיגות של גברים היתה גם גורם מפתח כי, בחברה הנשלטת על-ידי זכרים, לגברים יש כוח ושליטה לא מידתיים במוסדות הפוליטיים, הדתיים, הכלכליים, התקשורתיים, החינוכיים, התרבותיים, המשפטיים והמשטרתיים שלנו. לפיכך, כדי להיות בעלי השפעה מספקת הדרושה לסיום האלימות, נדרשו לנו גברים שיהיו מנהיגים בנושאים הללו בתוך המוסדות שבהם כבר יש לנו כוח (כמובן, חלק מיישום מנהיגות זו בולל להכיר, במפורש, במנהיגות נשית וכן לומר, מפורשות, שנחוץ שהמונופול של גברים על כוח במוסדות אלו יהיה נחלת העבר).

6 גישה מבוזרת לארגון קהילתי

היה גם מאפיין אחרון, ייחודי, של ”סרט לבן”. ב-1992, כשהתחלנו לראשונה לפתח את הרעיון של קמפיין מתמשך ובשנה אחרת עודדנו את התפשטותו למדינות נוספות, אימצנו גישה אירגונית מבוזרת.

⁹ החזקנו במדיניות זו בקנדה עד שבסביבות שנת 2000 לסלי אקריל, חברה בחבר המנהלים שלנו וחברת צוות באחד ממקלטי הנשים הוותיקים ביותר, שכנעה אותנו שזוהי מדיניות מגוחכת ולא מועילה. לאחר התייעצות עם ארגוני נשים פיתחנו מדיניות מימון מורכבת יותר. במדינות מסוימות ארגון ”סרט לבן” מקבל מימון ממשלתי מכובד ובמקומות מסוימים הוא אף מנוהל על-ידי הממשלה. בהינתן מדיניות זו, ובהינתן שכמעט כל הפעילות שלנו נעשתה בהתנדבות ושני עובדי המנהלה שלנו קיבלו שכר מתחת למקובל בתחום, זה היה לא נעים לחזות בהתפשטותן של שמועות (שהופיעו גם בעבודה של איזה סטודנט המוזכרת מפעם לפעם) על משכורות עתק ותמיכה ממשלתית דמיונית שקיבלנו – במיוחד לאור העובדה שבשנה אחת ג'ק ואני השתמשנו בבית ובמכונית שלנו כבטחונות כנגד הלוואה שלקחנו כדי לקיים פעילות הסברה בסיסית.

זה היה גם מעשי וגם פילוסופי. השתמשנו בניסיון הארגוני שלנו עצמנו, במיוחד ברקע של ג'ק, בארגון קהילות. חלק מהמחקר שלי בשנים אלה היה פרויקט על ארגוני דמוקרטיה עממיים במרכז אמריקה ובאיים הקריביים והייתי ממוקד מאד בחשיבותו של ארגון עממי המבוסס על קהילה בתור דרך להרחיב את הדמוקרטיה ולשנות את החברה.

זה היה גם עניין פוליטי: לא היה לנו רצון או כוונה לפתח ארגון גדול. לא היה לנו כסף ורצינו שכל גיוס כספים ילך לחינוך או כתרומה לארגוני נשים. לא רצינו שכסף יוסט מפעילותן של נשים ואכן, כפי שצוין לעיל, החלטנו למן ההתחלה לא לנסות להשיג תקצוב ממשלתי.

גם ראינו, אפילו בשנה הראשונה שלנו, כמות נכבדה של גברים ברחבי המדינה שלחלוטין לא היה להם מגע כלשהו איתנו שמיד לוקחים בעלות על הקמפיין. אכן, הערכנו ש-100,000 גברים השתתפו בדרך זו או אחרת.

גם הרגשנו היטב שגברים ונשים ידעו בצורה הטובה ביותר כיצד להגיע אל החברים בקהילותיהם, בבתי הספר שלהם, במוסדותיהם הדתיים, במועדונים ובמקומות העבודה שלהם. זה היה קריטי שגברים ונערים ימצאו את הקול הייחודי שלהם, ישתמשו בשפה שלהם (הן כפשוטו והן בהשאלה) כדי להגיע למי שסביבם.

עם שיקולים אלה, המחשבה על פיתוח פרויקט "סרט לבן" כארגון רגיל שפחות או יותר שולט היטב בנכסים האינטלקטואליים שלו, בסמליו ורעיונותיו, היתה לא הגיונית. היא היתה מסכלת את התפשטות של הקמפיין, והיכן שהוא כן התפתח, הוא היה אז פשוט פחות אפקטיבי.

גם לא ניסינו להורות כיצד אמורים קמפיינים להתחיל או להתפתח או איך יש להציבם. במדינות מסוימות, ארגון לא ממשלתי החל את הקמפיין; באחרות, היתה זו הממשלה או סוכנות ממשלתית; באחרות היתה זו סוכנות של האו"ם. בכמה מהן זה היה פשוט גבר מסוים או אישה מסוימת או קבוצה קטנה של אנשים שהרימו את הקמפיין. לקבוצה קטנה יחסית של מדינות יש ארגון אוטונומי הממוקד בלעדית ב"סרט לבן", בעוד שלאחרות יש ארגונים לא ממשלתיים או תאגיד של ארגונים כאלה שבהם "סרט לבן" הוא אחת מפעולותיהם השנתיות. במדינות ובקהילות רבות זה פשוט משהו שמתרחש בכל שנה. במספר אזורים, בעיקר באוסטרליה, ניו זילנד ואיי האוקיינוס השקט, "סרט לבן" זו מילה נרדפת לתאריך 25 בנובמבר, שהוכרז ע"י האו"ם כ"יום הבינלאומי להכחדת האלימות כנגד נשים" – ושם מתייחסים ל-25/11 כ"יום סרט לבן".

למדינות וקהילות שונות אפילו יש יום ל"סרט לבן" משלהן. למרות שרובן משתמשות בפרק הזמן שמ-25/11 עד 6/12 או עד 10/12 ("ימי זכויות האדם" וסוף 16 "ימי האקטיביזם"), כמה מיקדו את הקמפיינים שלהן סביב "יום האב", או סביב אירועים או חודשים ספציפיים, כגון מצעדי "קחי חזרה את הלילה" או "חודש מניעת האלימות במשפחה". במדינות מסוימות, זהו קמפיין של אחת לשנה, באחרות יש פעילויות חינוך והעלאת מודעות מתמשכות.

למרות שלעתים השתעשענו עם הרעיון של עידוד ענפי משנה או סוג מסוים של חברות, תוכניות אלה מעולם לא המריאו, לפחות לא בקנדה. מאידך, הביזור היה גורם מרכזי בהתפשטות "סרט לבן" בעולם – כולל למדינות (כאוסטרליה וניו זילנד) בהן לקמפיינים יש נוכחות גבוהה בהרבה מאשר בקנדה. פרוש הדבר שסמל הסרט הלבן התאים עצמו תרבותית (ברזיל הוסיפה את צבעיה הלאומיים ללוגו; קהילות "אומה ראשונה" (קרי – ילידים צפון אמריקניים) באונטריו הכניסו את המסגרות התרבותיות שלהן

והסמלים שלהן הן ללוגו של פרויקט "סרט לבן" והן לחומרים בהם השתמשו; והכי חשוב, קהילות שונות ומדינות שונות פתחו פעילויות ששונות במידה רבה זו מזו).

בהיבט השלילי, גישה מבוזרת מסכלת פעולה מתואמת; היא מגבילה איסוף כספים; היא מגבילה תקשורת ורישיות (נטוורקינג).

III

סיכום

למרות שפרויקט "סרט לבן" התפשט בשנות ה-90 לקהילות שונות בקנדה ולמדינות סביב העולם – לעתים צוות ואז חולפות, לעתים מתמשכות – בתחילה גישתנו נותרה די שולית. כמה נשים וארגוני נשים היו מאד תומכים ומעודדים – וכמה סיכנו את שמם הטוב על-ידי תמיכה ב"סרט לבן" ועבודה עם גברים. אחרים נשארו סקפטיים או, במקרים מסוימים, חשו חוסר אמון כלפי עצם הנחת היסוד שלנו וחששו שכל עבודה עם גברים תמנע קבלת משאבים יקרי ערך עבור פעולות נשים.¹⁰ באותו זמן, המחשבה על עבודה עם גברים ובנים כדי לקדם שוויון מגדרי ולשים קץ לאלימות גברים לא נלקחה ברצינות באו"ם, ולמעשה בשום ארגון או ממשלה כלשהם.

זה, כמובן, השתנה. אני חושב שהיה רגע מסוים של מהפך, אלא שבאמצע שנות ה-2000 ובוודאי בסוף אותו עשור זה הפך למוסכמה לשמוע על פעילים, מחנכים, קובעי-מדיניות ומנהיגים פוליטיים, גברים ונשים, מדברים על החשיבות של פעילות שתכלול גברים. ישנם כעת ארגונים רבים מספור שעושים זאת – כמה התמקדו באלימות גברים, כמה בנושאים סביב אבהות, בריאות, רבייה ומיניות גברית, וחברה בטוחה.¹¹

אני מנחש שפעיל צעיר המצטרף לאחת הפעילויות הללו יכול שלא להעלות בדעתו שעד לפני זמן לא רב היה זה בלתי נתפס לחשוב שמישהו יחשוב לארגן קמפיין עבור גברים ונערים למען נושאי מיינסטרים אלו.

או אפילו כאשר נסינו להפוך את הנושאים הללו למיינסטרים, זה היה בלתי נתפס עבורנו שבעתיד גברים, על-פני הספקטרומים החברתיים והפוליטיים, יאמרו כן.

נספח א' – ההצהרה המכוננת של תנועת "סרט לבן"

¹⁰ התייחסתי באריכות לחשש חשוב זה במאמרי

"The AIM Framework: Addressing and Involving Men and Boys to Promote Gender Equality and End Gender Discrimination and Violence"

מאמר שבמקור הוכן עבור UNICEF. בו, בעודי אומר שזהו חשש לגיטימי ואפשרות ריאלי, אני בוחן את השקירות בטיעון שעבודה עם גברים ונערים תיקח משאבים מנשים ונערות. אני מציע, בין השאר, שאם היא מתוכננת כראוי, ניתן ליצור עבודה עם גברים ונערים שתעזור לענות על הצרכים של נשים ונערות. במלים אחרות, עבודה עם גברים ונערים לעומת מענה על צרכי נשים ונערות אינה משחק סכום אפס (קאופמן 2003).

¹¹ ארגונים לא ממשלתיים רבים, יחד עם שותפים ממשלתיים ומהאו"ם, העובדים עם גברים, מאוגדים ברשת ששמה

MenEngage. ראה www.menengage.org.

(הצהרה זו שונתה מספר פעמים במהלך השנים. כאן אני מביא, אם אינני טועה, את ההצהרה המקורית שכתבתי בנובמבר 1991. לגרסה עדכנית ראו www.michaelkaufman.com.)

תנועת "סרט לבן"

שוברים את שתיקת הגברים כדי לשים סוף לאלימות גברים

הצהרת עקרונות

נובמבר 1991

אם זה היה קורה בין מדינות, היינו קוראים לזה מלחמה. אם זו היתה מחלה, היינו קוראים לזה מגיפה. אילו זו היתה דליפת נפט, היינו אומרים שזה אסון. אך זה קורה לנשים, ומדובר בעניין של יום ביומו. אלימות נגד נשים. אונס בבית ובדייטים. מכות שאחת מכל ארבע נשים קנדיות סופגת במהלך חייה. אלו הטרדות מיניות בעבודה וניצול מיני של צעירות. זה רצח.

אין אויב נסתר שלוחץ על ההדק. לא וירוס בלתי נראה הגורם למוות. גברים מכל רקע חברתי בכל צבע ובכל הגילאים. גברים בחליפות וגברים בצווארון לבן. גברים הזורעים בשדה וגברים שמוכרים רהיטים. לא טיפוסים מוזרים. סתם חברה רגילים.

אמנם, כל החברה הרגילים הללו סייעו ליצירת אווירה של פחד וחוסר אמון אצל נשים. אחיותינו והאימהות שלנו, בנותינו ואהובותינו כבר לא יכולות לחוש ביטחון בביתן. בלילה הן אינן יכולות ללכת לפינה להביא חלב בלי לתהות מי הולך מאחוריהן. קשה להן לפתוח את הטלויזיה בלי לראות גברים באמוק של אכזריות כלפי נשים וגברים אחרים. אפילו מיליוני הנשים הנמצאות ביחסים עם גברים השייכים לרוב, גברים עדינים ואכפתיים, מרגישות שהן לא יכולות לסמוך לחלוטין על גברים. כל הנשים כלואות בתרבות אלימה.

אלימות של גברים כלפי נשים אינה התנהגות חריגה. גברים יצרו תרבות בה גברים משתמשים באלימות נגד גברים אחרים, בה אנו ממיטים הרס על הסביבה הטבעית, בה אלימות היא אמצעי מיטבי לפתרון מחלוקות בין אומות, בה כל בן חייב ללמוד ללכת מכות כדי לא להיחשב רכרוכי, ובה לגברים יש צורות של כוח ופריווילגיה מהן נשים אינן יכולות ליהנות.

גברים הם חלק מהבעיה. אך תנועת "סרט לבן" מאמינה שגברים יכולים גם להיות חלק מהפתרון. כדי להתעמת עם אלימות של גברים, מה שנדרש זה לא פחות מאשר מחויבות לשוויון מלא לנשים והגדרה מחדש של מה זה אומר להיות גבר, לגלות משמעות לגבריות שאינה דורשת שיישפך דם.

עם כל האהבה, הכבוד, והתמיכה לנשים בחיינו:

- אנו קוראים לגברים ברחבי קנדה לתלות סרט לבן מבינם, מכוניתם, או במקום עבודתם ולענוד סרט או צמיד לבן מיום ראשון, ה-1 בדצמבר עד יום שישי, ה-6 בדצמבר, הוא יום השנה השני לטבח במונטריאול. הסרט הלבן מסמל קריאה לכל הגברים להניח את נשקם במלחמה נגד אחיותינו.
- אנו מבקשים מאיגודים, ארגונים מקצועיים, מועצות סטודנטים, תאגידים, גופים ממשלתיים, מוסדות דת, התקשורת, ארגונים ממשלתיים ולא ממשלתיים להפוך את העניין לנושא בעדיפות גבוהה.
- אנו דוחקים בגופי ממשל בכל הרמות להגדיל באופן קיצוני את התקצוב למרכזי הסיוע לנפגעות אונס, למקלטים לנשים מוכות, ולתוכניות שיקום לגברים מכים.
- אנו קוראים לתוכניות חינוכיות מקיפות עבור שוטרים ושופטים, במקומות עבודה ובמוסדות חינוך בנושא אלימות גברים.

- אנו מתחייבים לחשוב על הסקסיזם בדברים שאנו אומרים ועושים ולקרוא תיגר על סקסיזם שנמצא סביבנו. אנו קוראים לכל הגברים הקנדיים לעשות כמונו.
- אנו קוראים לגברים להפיץ את ההצהרה הזו בין גברים נוספים, לתרום לקבוצות נשים או לתנועת "סרט לבן" כדי לסייע להמשך העבודה הזו. אנו מבקשים מהתקשורת לבטא את מסירותה לנושא בכך שתדפיס ותפרסם את ההצהרה הזו.

זו היתה המלחמה הארוכה ביותר, המגיפה הגדולה ביותר, האסון הנורא ביותר. באהבה ובנחישות, אנו רואים עצמנו מחויבים לעבוד יחד עם נשים כדי להביא סוף לאלימות זו.

נספח ב' – היווצרות תנועת סרט לבן

כיון שתולדות תנועת "סרט לבן" מעולם לא תועדו, אני אספר כאן את הסיפור בקצרה.

בראשית ספטמבר 1991 שני קולגות ומכרים שלי, ג'ק לייטון ורון סלושר, באו אלי עם הרעיון לשחזר את הניסיון שלי עם **גברים למען זכות בחירה לנשים** (Men for Women's Choice – ראו MFWC לעיל), רק שהפעם לשים את הדגש על אלימות של גברים כלפי נשים.

ב-1991 שני מקרי תקיפה מינית הגיעו לכותרות בטורונטו היכן שגרנו: במקרה אחד הותקפה אישה מבוגרת, ובמקרה השני הותקפה ילדה. בנות הזוג של ג'ק ורון, אוליביה צ'או וג'אן פלטייר, אתגרו אותם לעשות משהו בידון. הם הזמינו אותי להיפגש עמם, הציעו שאכתוב הצהרה ושנפנה לקבוצה מגוונת של גברים בעלי שם שיחתמו עליה (וגם שהצהרה זו תהווה בסיס למודעה שתפורסם בעיתונות, בדומה למה שנעשה ב-MFWC).

אחרי שתי פגישות ראשונות במסעדה ובביתו של ג'ק, הרגשתי שאנו זקוקים ליותר מדרך שבה גברים בעלי כוונות טובות יביעו את הרעיונות שלהם. במשך שבועיים נפגשנו עוד כמה פעמים. אני הצעתי לפרסם הצהרה מכוונת ובמקביל לקיים איזושהי פעילות (אולי פעם בשבוע במשך מספר שבועות) עד השישי בדצמבר (יום השנה השני לטבח במונטריאול) ובה גברים יעטרו עצמם במיני קישוטים לבנים, מפרחים לבנים, לצמידים לבנים או סרטים.

באותו זמן לא נעשה שימוש רב בסרטים כסמל. הדוגמא היחידה שהכרתי היה משבר החטופים העיראקי, בין שלהי 1979 לתחילת 1981, כאשר רבים בארה"ב תלו סרט צהוב על עץ מול ביתם. הסרט האדום, שהיה סמל המאבק באידס, נוצר באותה השנה כמו הסרט הלבן, וזכה לחשיפה ציבורית ראשונה כאשר ג'רמי איירונס ענד אחד לטקס פרסי הטוני ביוני, אך הוא טרם הגיע אל הנוכחות הציבורית הפנומנלית והנהדרת אותה השיג בהמשך.

אני הצעתי את הצבע הלבן ממספר סיבות: אחת היתה סמלית. בתרבויות מערביות הלבן מזוהה עם שלום: דגל השלום, יונת השלום. בחלק ממדינות המזרח זהו צבע המזוהה עם מוות ואבל. וזה גם השתלב עם הרעיון שלנו להגיע לגברים: רצינו צבע שגברים ירגישו נוח "ללבוש". וזה גם היה מאוד פרקטי: לרוב הגברים לא יהיה מושג איפה אפשר להשיג סרט, אך הנחנו שכל אחד יוכל לקרוע טי-שרט ישנה או סדין.

העניינים התעכבו: ג'ק לייטון התמודד לתפקיד ראש העיר וזה גזל את כל זמנו. אבא שלי עבר ניתוח לב ואני עזבתי את העיר לתקופה קצרה. שום דבר לא קרה עד כנס הגברים שנערך אותה השנה באוטווה, אוקטובר 20-17. בהזדמנות זו **רשת גברים לשינוי** (Men's Network for Change) – קבוצה שלנו בעלת נטייה אקטיביסטית – ערכה פגישה ובה הצגתי את הרעיון שלנו לקמפיין. גברים מאוטווה, לונדון, קינגסטון, מונטריאול וטורונטו הגיבו בהתלהבות. דיברנו על שמות אפשריים. אני זוכר שאני הצעתי כמה שמות ארוכים, תיאוריים, ובלתי אפשריים, אך למרבה המזל גבר אחד, מייקל דלוהרי, אמר שאם הסמל הוא סרט לבן, אז בואו נקרא לקמפיין "סרט לבן".^[1]

אני כתבתי את הצהרת העקרונות שאחר-כך ערכנו ביחד. רון ואני השגנו את מספרי הטלפון של גברים קנדים בולטים בתחומי התרבות, הספורט, פוליטיקה, דת, עסקים ומתנועת הלייבור. מתוך ה"המשרד" הביתי שלי, שהקמתי בפינה בחדר האוכל שלי, התקשרנו ושלחנו פקסים לכל מי שהצלחנו למצוא. בינתיים, קבוצות גברים אחרות הכינו תוכניות לאירועי ההשקה של תנועת "סרט לבן" והתחילו לאסוף תמיכה.

ב-27 בנובמבר, עם ההצהרה המכוננת ואוסף מגוון של חתימות, ערכנו מסיבת עיתונאים בבית המחוקקים של אונטריו. זה היה אירוע חריג עד כדי כך שהוא הגיע לכותרות ברחבי המדינה (תרמו לכך גם ההשפעה של ארגוני נשים והאכפתיות של גברים). בינתיים, אירועי השקה ומסיבות עיתונאים התקיימו במספר ערים, בפרט באוטווה ובלונדון. בן לילה גברים לאורך ולרוחב המדינה החלו עונדים סרטים לבנים. אנו הערכנו שכמאה אלף גברים השתתפו.

אחרי הקמפיין הראשון נפגשנו קבוצה גדולה בינואר 1992, באופן סמלי בחדר הישיבות של ה-SkyDome בטורונטו – אותו אצטדיון מאסיבי ומכוער. בהמשך השנה הקמנו קרן שקיבלה הכרה מהממשל.

ג'ק (אשר למרבה הצער עבור טורונטו, אך למרבה המזל מבחינת תנועת "סרט לבן", לא זכה במרוץ לראשות העיר) השיג לנו מתחם משרדי, כמה מחשבים יד-שנייה, ומכונת צילום. בהתחלה חשבנו שג'ק ואני נוכל להיות הצוות המנהלי אך למרות שהיתה לנו הגדרת תפקיד שנקבעה על-ידי חבר המנהלים שלנו, הבנו מהר שלא יהיה לנו כסף לשלם לנו. במהלך השנים הקרובות ג'ק ואני התנדבנו במשרה חלקית לתפעל את התנועה. רון עדיין היה פעיל בחבר המנהלים אך המשיך ללמד במשרה מלאה. במהלך שנות ה-90 היו מקרים בהם הצלחנו באמצעות הכספים שאספנו לשכור עוזר מנהלי או שניים.

עמוד השדרה של התנועה, בטורונטו ולרוחב המדינה, היה קבוצה משתנה תדיר של מתנדבים שהובילו את מסע ההסברה ברמה המקומית והלאומית.

תחילה לא היו נשים בחבר המנהלים, אך זה השתנה סוף-סוף לקראת סוף שנות ה-90 כאשר חיפשנו דרך לכלול קולות של נשים בצורה יותר ישירה – המסורת הזו ממשיכה עד עצם היום הזה.

תנועת "סרט לבן" התפשטה לנו רבגיה ולספרד בתחילת שנות ה-90. בהמשך, היא התפשטה בכל העולם.

^[1] <http://www.mnfc.ca/>

^[1] אני מקווה שאחרים ימשיכו בתרגיל ההיסטורי הזה ויאספו את השמות של עשרות הגברים ששיחקו תפקיד בהזנקת הקמפיין בערים שונות, ומאות הגברים שהצטרפו למאמץ בהמשך השנה. אני התחלתי להכין רשימת שמות, אך כיון שהבנתי שאשכח להזכיר חלק מהגברים, ואפילו שאינני מודע לתרומתם של נוספים, החלטתי שלא להכניס את הרשימה שלי לכאן. מצד שני אני אשמח להכיר בתרומתם של עוד כמה עשרות גברים.